

Kære læser

- Kan du lide smukke digte, eller vil du hellere have en spændende historie?
- Er du til eftertanke og dybe spekulationer, eller søger du praktisk levkunst?
- Kan du lide at læse, hvordan store personligheder har det på indersiden, og vil du måske endog gerne se Skaberen selv?

Alt det finder du i Bibelen.

Derfor denne lille guide til Bibelens verden.

Bibelen beretter om Guds gerninger fra først til sidst. Han er kærlighed og skabte en skøn verden med kærlige mennesker i paradiset. Men menneskene viste ham mistillid, brød med ham, mistede paradiset og kom i dødens vold. Siden har han kæmpet for at redde os. Derfor blev han selv menneske, gik i døden for at sone bruddet, opstod fra de døde for at besejre døden og sendte sin Ånd for at overvinde mistilliden i menneskehjernerne. Enhver, der tager imod Guds kærlighed, får nåde nu og paradiset siden.

Bibelen består af to dele, Gammel og Ny Testamente (GT og NT), skrevet på henholdsvis hebraisk før Jesu fødsel og på græsk efter Jesu fødsel. Hebraisk er hebræernes eller israelitternes modersmål. Græsk var datidens verdenssprog. Sprogene afspejler målgruppen. Tilsammen rummer GT og NT et helt lille bibliotek på 66 forskellige bøger og breve.

For at få et overblik kan vi inddelle hvert testamente i tre grupper.

Gammel Testamente rummer *historie, poesi og profeti*.

Historien er menneskehedens ældste historie og Israels historie. Profetien fortæller om historiens betydning, og det samme gør poesien, men den behandler også almenmenneskelige forhold, som ikke er bundet til bestemte begivenheder.

Alle GT's skrifter kaldes enten *bøger* eller *sange*.

Det er et stort og uafklaret forskningsemne, hvornår disse bøger er skrevet, og hvor troværdige de er. Jesus lærer os, at de er troværdige, de er. Jesus lærer os, at de er troværdige,¹ men ikke alt om, hvornår de er skrevet ned. De kan godt være skrevet langt senere end begivenhederne, men da på grundlag af øjenvidneberetninger og årbøger tæt på begivenhederne. Mange bemærkninger² og talrige litteratur- og kildehenvisninger³ i bøgerne selv tyder på det. Det gælder især de historiske bøger, mindre de øvrige.⁴ Måske har de ældste tekster også fået en sproglig opdatering i 400-tallet f.Kr., så de kunne forstås efter mange århundreders forandring af hverdagsproget.

Ny Testamente rummer *historie, breve og åbenbaring.*

Historien er Jesu og de første kristnes liv og lære. Brevene er skrevet af Jesu udsendinge eller brødre og omhandler hans betydning for menneskers tro og gerninger, og åbenbaringen er Jesu åbenbaring om dommedag.

Bortset fra Apostlenes Gerninger og Johannes' Åbenbaring kaldes alle NT's skrifter enten *evangelier* eller *breve*.

Det er noget lettere at indkredse det tidsrum, hvor NT er skrevet ned, nemlig omkring år 50-100 e.Kr. Forskerne er især enige om, at de vigtigste Paulusbreve er skrevet i 50'erne. NT ånder af troværdighed – en forfatter nævner direkte, at han har spurgt øjenvidner⁵ – men netop denne oplysning medfører samme overvejelser for evangeliernes tilblivelse som for GT's vedkommende, blot er historien og nedskrivningstiden kort, så en sproglig opdatering har der ikke været brug for.

Noter

1. Joh 10,35; 5,39-47. Luk 24,44-49. Mark 7,9-13.
2. 1 Mos 12,6. 5 Mos 34,6; 34,10. Jos 4,9; 7,26; 9,27. Dom 1,26; 18,30-31. 1 Kong 12,19. 2 Kong 17,23+34+41. 1 Krøn 5,26.
3. 4 Mos 21,14. Jos 10,13. 1 Sam 10,25. 2 Sam 1,18. 1 Kong 11,41; 14,19+29; 15,7+23+31; 16,5+14+20+27; 22,39+46. 2 Kong 1,18; 8,23; 10,34; 12,19; 13,8.12; 14,15.18.28; 15,6.11.15.21.26.31.36; 16,19; 20,20; 21,17.25; 23,28; 24,5. 1 Krøn 9,1; 29,29. 2 Krøn 9,29; 12,15; 13,22; 16,11; 20,24; 24,27; 25,26; 26,22; 27,7; 28,26; 32,32; 33,18-19; 35,26-27. Ezra 5-7. Neh 7.
4. Se fx 2 Krøn 29,30. Ordsp 1,1; 25,1.
5. Luk 1,1-4. Se også Joh 21,24. 1 Joh 1,1-4. 2 Pet 1,16-21.

GAMMEL TESTAMENTE

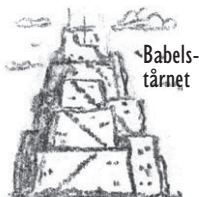
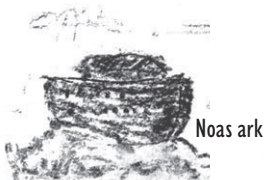
I. HISTORIE

GT har 17 historiske bøger, som populært sagt fortæller historien fra Adam og Eva til verdenshistoriens første jødeforfølgelse. Det dybere perspektiv er, at Gud skabte verden og menneskene, men de fulgte ikke hans advarsler (syndefaldet). Det bragte os i Djævelens, syndens og dødens vold og lukkede os ude fra livet sammen med Gud i paradiset. Alligevel elsker Gud os stadig. Derfor forbereder han en redningsaktion for hele menneskeheden.

Første Mosebog

Fra alle mennesker ...

Verdens skabelse, syndefaldet og menneskeheden videre skæbne, hvor ondskaben tager magten, indtil Gud udletter hele den gamle verden i syndfloden. Kun Noa fandt nåde for Guds øjne, og hans familie overlever i Noas ark. Fra dem stammer den nuværende menneskehed, som tidligt forsøger at skabe en religion, der kan holde dem samlet på ét sted. Derfor bygger de Babelstårnet, men Gud splitter deres sprog, så de spredes over hele jorden. Efter nogle generationer får afgudsdyrkelsen overtaget i menneskeheden.

MENNESKEHEDENS ÆLDSTE HISTORIE: SKABELSE OG SYNDEFALD

... til en enkelt mand

Gud udvælger så én enkelt mand. Gennem hans slægt skal menneskeheden forsones med Gud. Det er Abraham, gift med Sara, sønnen Isak, gift med Rebekka, og deres sønner Esau og Jakob. Jakob får siden navnet Israel. Jakobs søn Josef ender ad dramatiske og mærkelige veje som Egyptens næstkommanderende og udvirker, at Jakobs 70 mand store familie under en hungersnød bosætter sig i Egypten.

Anden Mosebog

Fra mand til folk, fra Egypten til Sinaj

350 år senere er familien Israel vokset til en etnisk gruppe på flere hundrede tusinde, fordelt på tolv stammer efter Jakobs tolv sønner.

Egypterkongen, Farao, frygter femte-kolonne-virksomhed, gør dem derfor til slaver og forsøger at udrydde dem. Gud, som bærer navnet JHWH (Jeg er), udruster så en af deres egne, Moses, til at befri folket. Efter ti straffedomme giver egypterne op og lader Israel udvandre. De begiver sig på vej til et nyt land, Gud lover dem, Kana'ans land, det nuværende Israel mellem Libanon og Egypten.

Først kommer de til bjerget Sinaj i ørkenen, hvor Gud slutter pagt med dem og giver De ti Bud. Kort efter henfalder folket til afgudsdyrkelse ved at opstille en guldkalv og dyrke den, mens Moses er oppe på bjerget for at modtage Guds bud. Moses knuser dog guldkalven og går i forbøn for folket. Siden får han besked

Abraham

Isak

Jakob

Josef

Abraham, Isak og Jakob lever som udlændinge i Kana'ans land

1876: Israelitterne til Egypten

2100 f.Kr.

2000

1900

ISRAELS STAMFÆDRE (PATRIARKERNE)

ISRAELS SLAVERI

om at indrette en helligdom af telt-dug, hvor folket kan ofre til Gud, og hvor han vil tale til dem.

Nu går beretningen ind i et andet spor:

Fra midten af Anden Mosebog til og med Femte Mosebog er der hovedsagelig en mængde love for Israels sociale og religiøse liv, kaldet Moseloven. Indimellem er der også begivenheder fra ørkenvandringen. Vil man i første omgang kun læse Israels historie i store træk, kan man springe frem til slutningen af Femte Mosebog. Til gengæld er både love og begivenheder under ørkenvandringen en vigtig forudsætning for en dybere forståelse af NT.

Tredje Mosebog

Stadig ved Sinaj

Alle de vigtigste regler for Israels gudsdyrkelse – ofringer, præster, rent og urent, hviledage og fester mv.

Fjerde Mosebog

Fra Sinaj til Kana'an

To folketællinger, henholdsvis ved ørkenvandringens begyndelse og afslutning. Desuden mange love og en del begivenheder.

Femte Mosebog

Moses' afskedstale og død

Moses ser tilbage på de 40 års ørkenvandring og gentager en stor del af Moseloven. Skriftet slutter med hans død og enestående eftermæle i Israels historie.

1446-1406: Ørkenvandring
1446: Udgangen af Egypten 1406: Indvandring i Kana'ans land

1500

1400

1100

1000

ISRAELS BEFRIELSE

ISRAELS DOMMERE